

Η απόκτηση των αρετών μέσω της ασκήσεως και της προσευχής (Γεώργιος Κουννούσις, Δρ. Θεολογίας, Κοινωνιολόγος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Αυτό που έχει σημασία για τους νηπτικούς Πατέρες της Φιλοκαλίας είναι η απόκτηση των αρετών μέσω της ασκήσεως και της προσευχής. Η επίτευξη, όμως, του έργου αυτού, ταυτίζεται με την κατάκτηση της πνευματικής σοφίας, η οποία αποτελεί και το τέλος της κορυφής των αρετών. Για το λόγο αυτό και δίνουν ιδιαίτερη σημασία στα αρχικά στάδια της πνευματικής πορείας, διότι γνωρίζουν ότι η αρχή αποτελεί το πιο μεγάλο και αποφασιστικό βήμα για ό,τι ξεκινά ο άνθρωπος στη ζωή ετούτη. Έτσι, παρουσιάζουν το ξεκίνημα της πορείας της κατάκτησης των αρετών με την αλφαβήτα που μαθαίνουν τα νήπια στα Σχολεία: «όπως το αλφάβητο είναι μάθημα για τα νήπια, και χωρίς αυτό δεν μπορεί κανείς ν' αποκτήσει τη σοφία των φυσικών μαθημάτων, έτσι και η αρχή της γνώσεως, αν και είναι πολύ μικρή, όμως χωρίς αυτή είναι τελείως αδύνατο να βρει κανείς την αρετή» [8]. Με βάση το χωρίο του Αποστόλου Παύλου που λέει ότι: «τα αισθητήρια των νηπίων είναι αδύνατα για στερεή τροφή, και έχουν ανάγκη από γάλα» [9], οι Πατέρες της Φιλοκαλίας συμβουλεύουν όσους ξεκινούν τον πνευματικό αγώνα, όπως να μη ζητούν από τα πρώτα τους βήματα την πνευματική θεωρία των ακτίστων ενεργειών του Θεού, αλλά να αποκτήσουν τις αρετές και τις αξίες που πρεσβεύει ο ίδιος ο Τριαδικός Θεός μέσω της πίστεως της Εκκλησίας. Η απόκτηση των αρετών θα οδηγήσει τον άνθρωπο στη διάπραξη του αγαθού εντός του κόσμου και της κοινωνίας του, ενώ ακολούθως η πνευματική γνώση θα έρθει μόνη της με τη χάρη του Χριστού [10]. Αυτό είναι το πρώτο και καθοριστικό βήμα για την απόκτηση της πνευματικής σοφίας, αλλιώς ο άνθρωπος δεν θα αντέξει το βάρος της θείας γνώσεως και θα καταρρεύσει, θυμίζοντας τη διήγηση της Γένεσης για την πτώση του ανθρώπου από τον Παράδεισο επειδή γεύτηκε από το ξύλο της γνώσεως [11].

Η αγωγή σ' ένα παιδί ξεκινά από τους γονείς κυρίως πριν την γέννησή του. Αλλά και μετά την γέννηση και μέχρι την ηλικία των 5-7 χρόνων που θα πάει το παιδί στο σχολείο, την αγωγή την ασκούν οι γονείς, καθώς και το οικογενειακό περιβάλλον [12]. Με βάση αυτό, οι νηπτικοί Πατέρες συμβουλεύουν, τόσο τους

νέους γονείς, όσο και τους γέροντες (=τους πνευματικούς πατέρες) που θα καθοδηγούν τα πνευματικά τους παιδιά να τους συμπεριφέρονται, όπως ακριβώς οι γονείς τα βρέφη που δεν ζητούν το λόγο για ότι κάνουν, αφού δεν έχουν ανεπτυγμένη τη λογική τους κρίση, ούτε τους ζητούν να κάνουν κάποιο έργο για να αποδείξουν την αγάπη τους, αλλά τα φροντίζουν με στοργή και ενδιαφέρον και με καλή καρδιά τα περιποιούνται και τα φροντίζουν, δίνοντάς τους τροφή και περίθαλψη [13]. Από την άλλη, στρέφονται προς τα βρέφη και αναλύουν τη δική τους νοητική κατάσταση: δεν γνωρίζουν την ωφέλεια που λαμβάνουν από τους γονείς τους, αφού προτού γεννηθούν αυτοί ήταν κατά προαίρεση ευεργέτες τους, διότι προσεύχονταν για να γεννηθούν σώα και να ζήσουν. Μην ξεχνάμε ότι στην παραδοσιακή κοινωνία υπήρχε αυξημένη παιδική θνησιμότητα και μη ικανή ιατρική περίθαλψη. Για το λόγο αυτό και οι γονείς στρέφονταν προς το Θεό με την προσευχή τους, ώστε να προστατεύει τα νεογέννητα με τη χάρη Του. Έτσι, εύχονταν ακόμη οι γονείς, να κληρονομήσουν τα παιδιά τους όσα έχουν αποκτήσει και δημιουργήσει στον κόσμο με το μόχθο τους. Παρόλα αυτά, τα νήπια επειδή δεν μπορούν να αντιληφθούν όλη αυτή την αγωνία των γονιών δεν φροντίζουν διόλου για τα υλικά αγαθά, αλλά αντιθέτως το θεωρούν και ενόχληση να υποτάσσονται στους γονείς. Το μόνο που τα φέρνει κοντά στους γονείς τους, αυτή τη συγκεκριμένη περίοδο της ζωής τους, είναι ο δεσμός της φύσεως και η ανάγκη της τροφής, αλλιώς δεν θα είχαν καμιά ευγνωμοσύνη προς αυτούς [14].

Στην παραδοσιακή κοινωνία όταν το παιδί έφτανε στην ώριμη ηλικία για να πάει στο σχολείο ώστε να μάθει γράμματα, οι γονείς έπρεπε να βρουν ένα καλό δάσκαλο. Στις μέρες μας, οι γονείς απλώς παίρνουν τα παιδιά τους στα σχολεία και εκεί τα παραδίδουν στα χέρια των δασκάλων που τους καθορίζει το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα. Οι Πατέρες ζώντας την εποχή που οι γονείς διάλεγαν τους δασκάλους, έγραψαν για το πώς πρέπει να διαλέγουν οι γονείς τους παιδαγωγούς των παιδιών τους και πώς πρέπει να είναι ένας καλός δάσκαλος. Έτσι, συμβουλεύουν όπως όταν έναν οποιονδήποτε άγνωστο δρόμο κανείς ποτέ δε θα διαλέξει να αρχίσει χωρίς οδηγό που να τον δείχνει σωστά, επίσης ούτε την ανοιχτή θάλασσα χωρίς έμπειρο κυβερνήτη, έτσι το ίδιο και οποιονδήποτε τέχνη και επιστήμη, χωρίς τον σωστό δάσκαλο [15]. Παράλληλα, στρέφονται και προς τους ίδιους τους δασκάλους και τους συμβουλεύουν όπως να δέχονται ένα ή δύο μαθητές για να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις της διδασκαλίας και της μόρφωσής τους. Αν όμως, κάποιος παιδαγωγός εκβιαστεί να δεχθεί περισσότερους μαθητές, τότε συμβουλεύουν ότι θα πρέπει: «να εξετάσει τον εαυτό του με ακρίβεια, αν μπορεί να διδάσκει με έργο τα πρακτέα και όχι με λόγια, και να βάζει σαν παράδειγμα κάθε αρετής μπροστά στους μαθητές του τον δικό του βίο, ώστε εκείνοι που θα τον αντιγράφουν να μη μειώνουν την ομορφιά της

αρετής με την ασχήμια του σφάλματος. Έπειτα, ας γνωρίζει ότι οφείλει να έχει αγωνία για τους μαθητές όχι λιγότερη από όση έχει για τον εαυτό του» [16].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

8. Όσιος Πέτρος ο Δαμασκηνός, «Βιβλίο Δεύτερο, Λόγος α΄», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ. 644· Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών, τόμος Γ΄*, 19973, ο.π., σελ. 183.
9. Εβρ. 5, 12-13: «και γεγόνατε χρείαν έχοντες γάλακτος και ου στερεάς τροφής. πας γαρ ο μετέχων γάλακτος άπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γαρ εστι».
10. Όσιος Πέτρος ο Δαμασκηνός, «Βιβλίο Δεύτερο, Λόγος ιβ΄», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ. 671· Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών, τόμος Γ΄*, 19973, ο.π., σελ. 216.
11. Γεν. 2, 17. Μια αναλυτική παρουσίαση του θέματος της γεύσεως των πρωτοπλάστων από το ξύλο της γνώσεως και το ξύλο της ζωής στην Πατερική διδασκαλία βλ. Νίκου Νικολαΐδη, *Θέματα Πατερικής Θεολογίας*, Θεσσαλονίκη 2009, σελ. 248-266.
12. Ιωάννη Β. Κογκούλη, *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική*, Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 20055, σελ. 321-330.
13. Άγιος Κάλλιστος Αγγελικούδης, «Κεφάλαια, κεφ. 57», στο: Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Ε΄, 19932, σελ. 186.
14. Όσιος Πέτρος ο Δαμασκηνός, «Βιβλίο Δεύτερο, Λόγος στ΄», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ. 655· Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών, τόμος Γ΄*, 19973, ο.π., σελ. 196.
15. Άγιοι Κάλλιστος και Ιγνάτιος οι Ξανθόπουλοι, «Μέθοδος και κανόνας ακριβής, κεφ. 15», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ. 1028· Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών, τόμος Ε΄*, 19932, ο.π., σελ. 34.
16. Όσιος Νείλος ο Ασκητής, «Λόγος Ασκητικός», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ. 183· Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Α΄, 19985, ο.π., σελ. 257.